

Kauneimmat Joululaulut taustatiedot 2018

Uudet laulut vuodelle 2018

ENKELTEN LAULU

Tunnettu ja rakastettu kirjailija, runoilija ja sanoittaja Anna-Mari Kaskinen on tehnyt paljon yhteistyötä säveltäjä Pekka Simojoen kanssa. Heidän yhteistyönään on syntynyt useita lauluja, messuja ja musikaaleja. Enkelten laulu on vuodelta 1989, ja se sisältyy Anna-Mari Kaskisen ja Pekka Simojoen musiikinäytelmään Valon lapsi. Laulussa liikutaan jouluevankeliumin tapahtumissa, ja tämä laulu liittyy enkelien ilmestymiseen paimenten kedolla. Anna-Mari Kaskinen kirjoitti Valon lapsen lauluja Australian lämmössä. Joulukuukaudella on siellä vuoden kuumimpaan aikaan.

TOIVO MAAILMAN

Siilinjärvellä asuva Kuopion seurakuntayhtymän nuorisokanttori Jarkko Maukonen on säveltänyt ja sanoittanut lauluja jo 1980-luvun loppupuolelta lähtien. Tekijä kertoo joululaulunsa *Toivo maailman* synnystä seuraavaa: Toivo maailman heijastaa popballadin sävyjä, mutta on silti perinteinen joululaulu. Se syntyi erään toisen joululaulun myötä. Pyhä yö -nimiseen lauluun oli jo monta vuotta ollut valmis kertosäe, jonka tunnelmaan sopivaa säkeistöä ei syntynyt millään. Kesällä 2013 versoi viimein kelvollinen idea. Sävellyksen muotoutuessa tuntui kuitenkin siltä, ettei säkeistö sittenkään ollut aivan samaa paria valmiin kertosäkeen kanssa. Uudessa laulussa oli kuitenkin niin ”jouluinen” sävy, että siitä oli aivan pakko kirjoittaa joululaulu. Tekstin lähtökohtana on Jesajan profetia kansasta, joka vaeltaa pimeydessä ja näkee suuren valon. Ja Pyhä yö on edelleen kesken.

Muut laulut

ARKIHUOLESI KAIKKI HEITÄ

Laulun kirjoittaja, Alpo Noponen, syntyi Rantasalmella 10.12.1862, valmistui opettajaksi Sortavalan seminaarista, toimi opettajana ensin Mäntyharjulla ja vuodesta 1894 Helsingissä. Noponen oli monipuolinen kirjallisuusmies, joka runojen lisäksi kirjoitti näytelmiä, novelleja sekä oppikirjoja. Hän toimitti myös Valistuksen Lastenlehteä ja Joulupukki -lehteä. Alpo Noponen

kuoli Helsingissä 21.2.1927 (64-vuotiaana). “Arkihuolesi kaikki heitä”-laulun Noponen kirjoitti kesäasunnollaan Inkoon Mäntylässä kesällä 1916. Se julkaistiin samana vuonna Joulupukki-lehdessä. Laulun ensimmäinen säkeistö käsittelee jouluun valmistautumista, toinen säkeistö joulun sanomaa ja merkitystä. Laulun on säveltänyt Leevi Madetoja.

EN ETSI VALTAA, LOISTOA

Sibeliuksen sävellystuotannossa joululauluilla on erityisasema, sillä ne on sijoitettu hänen sävellysluettelossaan opusnumeroon yksi. Viisi joululaulua op. 1-sarjan tunnetuin laulu on “En etsi valtaa, loistoa”. Sen tekstin on kirjoittanut Sakari Topelius ja se on julkaistu vuonna 1887 Jul-Qvällen-lehden kannessa. Sibeliuksen säveltämänä se ilmestyi vuonna 1909 Sampo-lehdessä. Runon suomentajaa ei tänäkään päivänä tiedetä. On mahdollista, että suomennoksen olisi tehnyt Topeliuksen tyttärenpoika Mikael Nyberg. Sibelius sävelsi joululaulun pian sen jälkeen, kun hän vuonna 1904 oli muuttanut Järvenpään Ainolaan. Kun joululauluja tavallisesti säesti säveltäjämestari itse, asettui tätä laulua säestämään aina rouva Aino Sibelius. (Reijo Pajamo).

HEINILLÄ HÄRKIEN KAUKALON

Vuonna 1926 ilmestyi lauluvihko Varpunen, jonka oli toimittanut jyväskylälainen opettaja Martti Korpilahti. Kokoelman erikoisuutena ovat muutamat ranskalaiset joululaulut, joiden Korpilahti uskoi tuottavan “iloa Suomen koululaisille”. Lauluista tunnetuin on “Heinillä härkien kaukalon”. Laulusta on tullut vuosien saatossa erittäin suosittu ja paljon käytetty. Kertosäe “Enkelparven tie kohta luokse vie rakkautta suurinta katsomaan”, kertoo yksinkertaisesti joulun sanoman. “Heinillä härkien kaukalon”-laulussa kerrotaan myös, mitä tapahtui jouluna syntyneelle Jeesus-lapselle (“Ristillä rinnalla ryövärin...”). (Reijo Pajamo)

HÄN SEIMESSÄ NUKKUU

Anna-Mari Kaskinen teki pyynnöstämme uuden käännöksen joululauluun, joka aiemmin tunnetaan nimellä Vastasyntynyt Jeesus / Away in a Manger (suom. Kyllikki Solanterä). Laulun tekstin kirjoittajaksi on useissa lähteissä mainittu saksalainen uskonpuhdistaja Martti Luther. Erehdyksen sai aikaan James R. Murray, joka jostain tuntemattomasta syystä julkaisi tekstin vuonna 1887 Lutherin nimissä ja lisäsi siihen vielä omat nimikirjaimensa J. R. M. Runo ei kuitenkaan ollut sen enempää Lutherin kuin Murraynkaan, vaan se on peräisin muutamaa vuotta aiemmin julkaistusta pyhäkoulukirjasta. Laulua lauletaan William J. Kirkpatrickin sävelmän lisäksi toisellakin melodialla, jonka alkuperä on tuntematon, mutta joka saattaa olla Murrayn säveltämä. (Tiedot kirjasta Suuri Toivelaulukirja - Joululauluja.)

ILOUUTINEN

Suomessa julkaistujen joululaulujen määrä kohoaa yli 3000:een. Vaikka uusia joululauluja syntyy joka jouluksi, vain harva niistä saavuttaa kansan hyväksymisen. Jaakko Löytyn “Ilouutinen” on yksi näitä uusia joululauluja, jotka ovat vakiinnuttaneet asemansa suomalaiseen joululaulustoon. Jo usean vuoden ajan se on sisältynyt Kauneimpien joululaulujen yhteislauluvihkoon. Laulun

suosioon on vaikuttanut puhutteleva kertosäe sekä valoisa sävelmä. Kuulijakin tempautuu mukaan enkelkuoron ylistyslauluun, jonka riemullisessa duurisävelmässä on myös sopivasti suomalaisia mollimelodiikkaa. Jaakko Löytty sävelsi laulun 17-vuotiaana. (Reijo Pajamo)

JOULUN KELLOT (HILJAA, HILJAA JOULUN KELLOT KAJAHTAA)

Laulun sanat on kirjoittanut Helmi Auvinen (1876-1965). Hän valmistui kansakoulunopettajaksi Jyväskylän seminaarista v. 1899 ja toimi opettajana Savonlinnassa. Runo ”Joulunkellot” on kirjoitettu Jyväskylässä syksyllä 1897 ja julkaistu kaksi vuotta myöhemmin Lasten Kuvalehden joulunumerossa. Runosta on jäänyt pois alkuperäinen 4. säkeistö: Hiljaa, hiljaa joulun kellot kajahtaa; vanhus valkohapsinen, kuiskaa katse säteillen: Jeesus tullut on!

Kesällä 1914 oli Armas Maasalo viettämässä lomaa vanhempiensa luona Sakkolassa. Täällä hän sai käsiinsä vanhan joululehden, jossa oli em. runo. Saadakseen joulutunnelman Maasalo veti verhot ikkunoihin ja sytytti kynttilän. Sävellys julkaistiin samana vuonna Joulusanoma lapsille-lehdessä. Suositun joululaulun Maasalo sittemmin liitti säveltämänsä jouluvesperiin. (Reijo Pajamo)

JOULUPUU ON RAKENNETTU

”Joulupuu on rakennettu”-laulun on kirjoittanut Gustaf Oskar Schönerman (1839-1894), joka toimi pappina Jyväskylässä lähes 30 vuotta. Schönerman julkaisi 1870-luvulla Uuden Kuva-Aapisen, jonka loppuun hän lisäsi muutaman lasten laulun, niiden joukossa ”Joulupuu on rakennettu”, jonka nimenä oli Joulukuusi. Schönerman, joka käytti nimimerkkiä K. O. Kaunonen, oli intomielinen suomalaisuuden harrastaja. Lönnrotilta ja Snellmanilta saamansa vaikutteet hän toi esille niin oppikirjoissaan kuin myös hengellisissä ja kaunokirjallisissa teoksissaan. Seurakuntalaisten lahjoittama kultakello mukanaan Schönerman muutti v. 1894 Jyväskylästä Muolaaseen. Kirkkoherran virkaa hän ennätti hoitaa vain muutaman kuukauden ennen kuolemaansa (21.9.1894). (Reijo Pajamo)

JOULUYÖ, JUHLAYÖ

Pastori Joseph Mohr valmisteli jouluaattona vuonna 1818 saarnaa jouluyön messua varten. Valmistelu keskeytyi, kun pastoria pyydettiin siunaamaan miilunpolttajan perheeseen syntynyttä lasta. Nähdessään vastasyntyneen lapsen pastori Mohr koki todeksi ne sanat, jotka hän hetki sitten oli lukenut jouluevankeliumista ”Teille on tänä päivänä syntynyt Kristus, Herra”. Palattuaan kotiinsa pastori kirjoitti joulurunon ”Jouluyö, juhlayö”. Oberndorfin kyläkappelin urut olivat menneet rikki, joten jouluyön messu oli toimitettava ilman urkuja. Messuun kokoontunut seurakunta yllättyi, kun pastori Joseph Mohr ja urkuri Franz Gruber esittivät kaksiaanisesti, kitaran säestyksellä laulun ”Jouluyö, juhlayö”. Tätä maailman kauneimmaksi sanottua joululaulua on Suomessa laulettu 1880-luvulta lähtien. Laulun on suomentanut Gustaf Oskar Schönerman (1839-1894). (Reijo Pajamo)

KUN JOULU ON (KUN MAASS' ON HANKI)

Tästä laulusta voisi leikillisesti käyttää ilmaisua "Savon joululahja Suomen kansalle". Laulun on kirjoittanut Rantasalmella syntynyt Alpo Noponen ja säveltänyt Heinävedellä syntynyt Otto Kotilainen. Otto Kotilainen (1868-1936) valmistui opettajaksi Jyväskylän seminaarista vuonna 1891, Alpo Noponen (1862-1927) puolestaan Sortavalan seminaarista vuonna 1887. Kotilainen jatkoi opintojaan Helsingin musiikkiopistossa opettajanaan mm. Jean Sibelius. Lisäksi hän toimi Helsingissä suomenkielisten kansakoulujen laulunopettajana pääpaikkanaan Tehtaankadun kansakoulu, jossa opettajana oli myös Alpo Noponen. Kahden savolaisen yhteistyönä syntyi monta laulua. Niistä tunnetuin on "Kun maass' on hanki", joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1901 Joulupukki-lehdessä . (Reijo Pajamo)

KUN JOULU VALKENEEPI

Kun joulu valkeneepi-laulu on kuulunut suomalaiseen joululauluperinteeseen 1900-luvun alusta alkaen, jolloin se julkaistiin Suomen Lähetysseuran laulukokoelmassa Hengellisiä lauluja ja virsiä. Laulun valoisa duurisävelmä on alkuaan saksalainen kansansävelmä, viimeistään 1800-luvun alusta. Laulun kirjoittajana pidetään 1800-luvulla elänyttä sveitsiläistä Abel Burchardtia. (Reijo Pajamo)

MAA ON NIIN KAUNIS

Tanskalainen kirkkoherra Ferdinand Fenger ihastui 1850-luvulla saksalaiseen lähetyslauluun, etenkin sen sävelmään. Fenger oli saanut tietää, että sävelmä oli vanha pyhiinvaeltajien hymni 1200-luvulta Niinpä hän pyysi hyvää ystäväänsä, lehtori B. S. Ingemannia kirjoittamaan lauluun uudet sanat. "Maa on niin kaunis" (Dejlig är jorden) kuvaa koko ihmiskuntaa matkalla kohti paratiisia. Laulun suomenkielisenä nimenä on alusta asti ollut Toivioretkellä. Tanskalainen joululaulu on otettu myös suomenkieliseen virsikirjaan. Virsikirjakomitea ehdotti, että laulun ensimmäiseen säkeistöön palautettaisiin alkuperäinen ajatus "Miespolvet vaihtuvat vuorollaan", mutta kirkolliskokous halusi säilyttää laulun Hilja Haahden suomentamassa muodossa, jossa vastaava kohta kuuluu "Miespolvet vaipuvat unholaan". (Reijo Pajamo)

ME KÄYMMME JOULUN VIETTOHON

Laulun kirjoittaja Mauno Isola (1889-1945) toimi maanviljelijänä Hausjärvellä. Hän harrasti runoutta ja musiikkia laulaen mm. helsinkiläisessä mieskuorossa Laulu-Miehet. Kun kuoronjohtajaksi tuli v. 1933 maisteri Martti Turunen, näytti Isola hänelle kirjoittamiaan joulurunoja. Niistä Turunen sävelsi yhden "Me käymme joulun viettohon" v. 1934. Runon lähtökohtana lienee ollut ajatus Jeesuksen, joulun lapsen, orpudesta keskellä syntymäpäivänsä materialistista markkinatouhua. Vaikka runo on kirjoitettu 1930-luvun pulavuosina, siinä heijastuu voimakkaana jo joulun maallistuminen. Joulun sanoma, Jeesus-lapsen syntymä, jää usein huomaamatta (Laps' hankeen hukkuu, unhoittuu"). (Reijo Pajamo)

NYT SYTTY Y VALOT TUHANNET

Laulun on säveltänyt ruotsalainen Emmy Köhler (1858-1925), joka toimi ensin kotiopettajan Smålandissa, mutta muutti myöhemmin Tukholmaan. Köhlerin säveltämistä joululauluista tunnetuimmat ovat ”Reippahasti käyvät askelet” sekä ”Nyt syttyy valot tuhannet”. Viimeksi mainitussa on myös hänen kirjoittamansa sanat. Laulu julkaistiin Ruotsissa vuonna 1899. Suomessa sävelmä tunnetaan paitsi joululauluna myös virtenä, sillä sävelmä liittyy virsikirjassa lasten adventtivirteen ”Nyt sytytämme kynttilän”. Tiedot kirjasta Virsitieto (toim. Reijo Pajamo)

ON HANGET KORKEAT, NIETOKSET

Laulun runoilija Vilku Joukahainen (1879-1929) valmistui kansakoulunopettajaksi Sortavalan seminaarista vuonna 1902. Toimittuaan opettajana Haminassa n. 20 vuoden ajan Joukahainen siirtyi politiikan pariin. Hänet oli jo vuonna 1917 valittu maalaisliiton edustajana eduskuntaan. Kolme vuotta myöhemmin hänet valittiin sosiaaliministeriksi maan hallitukseen. Ministerinä hän toimi useaan otteeseen. Vilku Joukahainen kuoli 27.3.1929 (49-vuotiaana). Joukahaisen runoista tunnetuin on joululaulu ”On hanget korkeat, nietokset”, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1901 Joulupukki-lehdessä. Ehkäpä juuri runon aatteellinen sisältö innosti Sibeliusta säveltämään sen. Ainolassa tällä laululla oli erikoisasema. Kun ruokapöytä oli katettu ja kuusi koristeltu, asettui mestari itse flyygelin ääreen. Tämän laulun soittaminen oli samalla merkki lapsille joulunvieron alkamisesta Sibeliuksen perheessä. (Reijo Pajamo)

PIENI LIEKKI

Pekka Simojoki on maamme keskeisimpiä hengellisen nuorisomusiikin säveltäjiä, jonka tuotannossa on mm. gospelmessuja ja -musikaaleja. Monet hänen lauluistaan ovat saavuttaneet pysyvän aseman hengellisessä musiikissamme ja päätyneet mm. nykyiseen virsikirjaan. Simojoki tekee paljon yhteistyötä sanoittaja Anna-Mari Kaskisen kanssa, mutta kirjoittaa tekstejä myös itse, kuten tähän Tulkoon joulu-nimiseen lauluun. (Kirjasta Suuri Toivelaulukirja-Joululauluja)

’Pieni liekki’ tehtiin osaksi koululaisille suunnattua laulukokoelmaa nimeltä ’Jumis’. Se sisältää lauluja koulujen erilaisiin jumalanpalveluksiin ja Pieni liekki päätyi osaksi adventtilauluja. Sävel on Simojoen arkistojen hedelmää, pieni kaunis teemanpätkä, joka oli raakaversiona odottanut aikaansa. (Pekka Simojoki)

SYDÄMEENI JOULUN TEEN

Kassu Halonen ja Vexi Salmi ovat kirjoittaneet menestyskappaleita iskelmälaulajille, mm. Kirkalle. Laulujen tunnelmat ovat liikkuneet laajalla alalla. Tämän tunnelmallisen joululaulun ovat levyttäneet mm. Vesa-Matti Loiri (1988) ja Arja Koriseva (1991). (Suuri Toivelaulukirja – Joululauluja)

SYLVIAN JOULULAULU

Yleisradio järjesti 1960-luvulla kuuntelijoiden kesken kilpailun siitä, mikä on kaunein joululaulu Suomessa. Voittajaksi selviytyi ”Sylvian joululaulu”, jonka on kirjoittanut Sakari Topelius ja säveltänyt iisalmelainen kulttuurin monitoimimies Karl Collan (1828-1871). Sakari Topeliuksen laajaan runotuotantoon kuuluu mm. kolme Sylvian laulua, joista nro 1 ”Sylvian joululaulu” on Martti Korpilahden suomentamana tullut tutuksi laajoille piireille. Vuonna 1854 ilmestyi runokokoelman Ljungblommor kolmas osa. Kokoelman 9. runo on nimeltään ”Sylvias hälsning från Sicilien” ja Topelius on päivännyt sen 24.12.1853. Topeliuksen Sylvia-laulut syntyivät vuosina 1852-55, jolloin hän oli tukevasti Suomen kamaralla eikä suinkaan etelässä, Sisilian auringon alla. Topeliukselle nuo vuodet olivat raskaita ja hän koetti hukuttaa surunsa runoihin, joissa hän käsitteli luonnonaiheita. Vapaus oli Topeliukselle hyvin läheinen ja rakas asia. Monissa Sakari Topeliuksen runoissa esiintyvä Sylvia kuuluu kerttusiin. Laulussa on aito kuvaus muuttolintujen maailmasta, mutta se voidaan myös ymmärtää symbolisesti. Häkkiin sidottu lintu on Suomi, joka on vangittuna suureen tsaarin valtakuntaan mutta saa silti elää itsenäistä (autonomista) elämää. Jouluna se voi yhtyä riemulauluun ja unohtaa murheet. Collanin säveltämä ”Sylvian joululaulu” säilyi kauan aikaa lähinnä yksinlauluna. Collan oli pienten laulujen taitaja, synnynnäinen melodikko, joka koko elämänsä ajan pysyi tyyllilleen uskollisena. Tiedot kirjasta Taas kaikki kauniit muistot (toim. Reijo Pajamo)

TULKOON JOULU

Laulun kirjoittaja ja säveltäjä, Kemissä syntynyt Pekka Simojoki (1958-) tunnetaan monipuolisena muusikkona, messujen ja monien hengellisten laulujen säveltäjänä. Pekka Simojoki vietti osan lapsuus- ja nuoruusvuosistaan Namibiassa, missä hänen vanhempansa toimivat lähetystyössä vuosina 1963-1974. Ensimmäiset sävellyksensä hän teki jo 13-vuotiaana. Simojosta tuli ’julkkis’ vuonna 1981, jolloin kantaesitettiin hänen säveltämänsä Afrikkalainen gospelmessu, jota voidaan pitää eräänlaisena tapauksena suomalaisessa kirkkomusiikissa. Afrikkalainen gospelmessu synnytti uudenlaisen liturgisen liikkeen, joka sai vastakaikua etenkin nuorison keskuudessa.

Seuraava merkkipaalu Simojoen sävellystuotannossa oli Suomen Lähetysseuran 125-vuotisjuhlille 1984 sävelletty musikaali Liekit. Sitä seurasi Meidän messu (1985), josta kaksi laulua, Siunauslaulu ja Saarnalaulu, otettiin vuoden 1986 virsikirjaan. Myöhemmistä sävellyksistä mainittakoon Hiljaisuuden messu, Opiskelijamessu, Nuotiomessu, Pyhiinvaeltajan messu, gospelatorio Suola, sekä musiikkinäytelmät Huuto ajasta, Huhu ja Europaeus.

Monet Simojoen sävellykset ovat syntyneet Anna-Mari Kaskisen runoihin. Heidän yhteistyön tuloksena on syntynyt laaja joukko lauluja, joista monet lukeutuvat edelleenkin hengellisen musiikin 10 kärjessä –joukkoon. Simojoki on tehnyt myös laajoja esiintymiskiertueita perustamiensa yhtyeiden ja musiikkiryhmien (Alabasteri, Jakaranda, Exit ja EtCetera) kanssa.

1980-luvulla sävelletyllä Tulkoon joulu-laululla on erityisasema Pekka Simojoen sävellystuotannossa siksi, että hän on kirjoittanut myös laulun tekstin. Simojosta tuntui, että vaikka joulusta oli jo kaikki sanottu ja kirjoitettu, niin paluu lapsuuden joulumaisemaan synnytti kuitenkin uuden tekstisisällön. Laulu on tekijänsä mukaan ajatusten virta, eräänlainen sukellus lapsuusvuosien jouluihin, kuva siitä, mitä lauluntekijä haluaisi jouluna tehdä. Tulkoon joulu-laulun

voittokulku alkoi kun se julkaistiin Kauneimmat Joululaulut –tapahtuman yhteislauluvihkossa ja nuoren seurakunnan veisukirjassa. Simojoen sävelmä on yksi viime vuosien kauneimpia joululauluja, jota esitetään paljon myös yksinlauluna. (Reijo Pajamo: Joululaulujen kertomaa)

TÄHTILAULU

Kun Lasten Virsi-kirjaa uudistettiin, laulun tekijä, kanttori Heini Kantola-Kataja sai inspiraation tehdä tähtilaulun. Laulu syntyi nopeasti yhden illan aikana kotipianon ääressä. Tähti, itämaan tietäjät ja koko loppiaisen sanoma ovat kiehtoneet tekijää jo lapsuudesta asti. Fis-molli kuvaa tekijälle tummanvihreää, öistä maisemaa ja korkea lisä-ääni tähden loistoa.

VARPUNEN JOULUAAMUNA

Otto Kotilainen (1868-1936) tunnetaan musiikkipiireissä lähinnä yksin- ja kuorolaulujen säveltäjänä. “Heinäveden Otto Suuri” valitsi itselleen aluksi hyvin porvarillisen ammatin. Hän valmistui kansakoulunopettajaksi, mutta myöhemmin opiskeli Helsingin Musiikkiopistossa opettajinaan mm. Martin Wegelius ja Jean Sibelius. Sakari Topelius menetti yhden tyttäristään ja molemmat poikansa aivan pieninä. Pojista nuorempi, Rafael, kuoli isän syliin ollessaan vasta vuoden ikäinen. Tämä pienokaisen yllättävä poismeno on esiintynyt Topeliuksen muutamassa runossa. Näin on myös runossa “Varpunen jouluaamuna”. Suomennoksessa puhutaan “veljestä, joka tuli taivahasta”. Ruotsinkielisessä alkutekstissä vastaava kohta kuuluu: “Jag är din lilla bror, som dog bort i våras”. Sakari Topelius kirjoitti runon 1859. Se julkaistiin samana vuonna ruotsinkielisen EOS-lehden joulunumerossa. (Reijo Pajamo)